

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt III. Quòd Deus, vt eum nosse atque exemplum eius imitari faciliùs
possemus , seipsum visibilem conspicuumq[ue] hominibus in homine
præbuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

tuae propitiationis & reconciliationis fructum Ægyptum & Æthiopiam & Saba pro te, ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus. Ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua: noli timere, quia ego tecum sum: ab Oriēte adducam sementuum, & ab Occidente congregabo te. Dicam Aquiloni, da: & Austro, noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ. Igitur, quemadmodū ait D. Augustinus, Christus Dominus seminato quantum per eius oportebat presentiam Evangelio, passus est, mortuus est, resurrexit: passione ostendens, quid sustinere pro veritate; resurrectione, quid sperare in æternitate debeamus: excepta tamen, inquit, altitudine Sacramenti, qua sanguis eius fusus est in remissionem peccatorum. Sed ea primū quæ exempli sunt, exsequamur.

Cap. 49. lib.
18. de ciuitate
Dei.

CAPVT III.

Quod Deus, vt eum nosse atque exemplum eius imitari facilius possemus, seipsum visibilem conspicuumq; hominibus in homine præbuerit.

HUMANÆ infelicitatis caput, & scelerum fons atque origo, Dei vnus erat ignoratio. hæc infinitam falsorum deorum turbam, & prodigiosos inuexit cultus: atque hinc in omne vitiorū genus, cæcos mortales demersit. Initium enim fornicationis, ait Sapiēs, *Sapient. x4.* est exquisitio idolorum; & adiuentio illorum, corruptio vitæ est. Sic proinde vera ignorabatur diuinitas, vt non facilis ratio suppeteret, ad eius cognitionem & cultum homines reuocandi: propterea quod corporeis iam dediti sensibus, magisque carne quàm spiritu & mente viuentes, visibilium speciem propensius sequerentur: ad spiritualia verò & diuina, tāquam læsa oculorum acie, caligarent. Cū enim in vitiorum ac voluptatum stoliditatem corruissent homines, nihilque aliud

aliud aspicerent quàm voluptates & concupiscentias
 carnis: in quas res animum penitus defixerant, in his
 diuinitatem quoque inesse censebant; ac pro varietate
 perturbationum, numerosos sibi finxere deos. Eo ca-
 citatis humanæ vitio effectum est, vt illi quoque ipsi
 qui se totos ad rerum latentium inuestigationem, ex
 manifestarum contemplatione compararant; in opere
 visibili haerent, in eoque conquiescerent, dum hinc
 ad inuisibilem transferri debuissent opificem, de qui-
 bus à Sapiente scriptum sic est: Vani sunt omnes ho-
 mines; in quibus non subest scientia Dei: & de his que
 videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est
 neque operibus attendentes, agnouerunt quis esset ar-
 tífex, sed aut ignem seu spiritum, aut citatum aërem,
 aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut Solem,
 aut Lunam, rectores orbis terrarum. Deos putauerunt.
 Quorum si specie delectati, deos putauerunt; sciant
 quanto speciosior his dominator eorum est. Speciei
 enim generator hæc omnia constituit. Aut si virtutem
 & opera eorum mirati sunt; intelligat ab illis, quoniam
 qui hæc fecit, fortior est illis. A magnitudine enim spe-
 ciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit eorum creator
 videri. Sed tamen de his, inquit, minor est querela.
 Errant enim quidem, sed tamen Deam quærentes, &
 volentes inuenire. Etenim cum in operibus illius con-
 uersentur, inquirunt & persuasum habent quoniam
 bona sunt que videntur. Verum ex altera tamen parte,
 est cur eis nõ debere videatur ignosci. Si enim tantum
 valuerunt vt possent æstimare sæculum; quomodo
 huius dominum non facilius inuenerunt? Ad hos quoque
 pertinebat, quod Isaias ex totius generis persona luge-
 bat dicens: Palpauimus sicut cæci parietem, & quasi
 absque oculis attrectauimus. Impegimus in meridie,
 quasi in tenebris, & in caliginosis quasi mortui. Quid
 enim rerum diuinarum relucens in opere Dei veritas,
 aliud

Cap. 13.

Cap. 59.

bms

aliud quam meridies fuit? Non enim quia præ cæcitate non videtur, idcirco non relucet: cùm scriptum sit: *Ioannis 1.*
Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non apprehen-
 derunt. At densior illos ignorantia caligo cæcauerat, qui effecta hominũ manu simulacra colebant: Neque enim fœdior esse queat metis humanę deiectio, quam si sese operi suo tanquam Deo subijciat. Hoc *Isaias ex-* *Cap. 2.*
pressit apertissimè, cùm ait: Et repleta est terra eius
 idolis, opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum: & incuruauit se homo, & humiliatus est vir. tanquam diceret Prophetæ, rei volens indignitatem ostendere: homo quem Deus ad imaginem suam fecit, quem rebus cæteris rationis vi & nobilitate preposuit, quem rectum formauit, erectosque iussit ad sidera tollere vultus; ille, inquam, incuruatur, planeque sua cæcitate deijcitur, & à naturæ dignitate præstantiaque desecat, dum ijs tanquam diis supplicat, quos sua ipse industria formauit ac finxit. De his proinde Sapiens subiunxit eiusmodi verbis: *Infelices* *Cap. 13.*
autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui ap-
 pellauerunt deos, opera manuum hominum: aurum & argentum, artis inuentionem & similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquæ, & cætera. Hoc igitur in omni illa errorum varietate humana loquitur infirmitas, à diuinis sese rebus alienatam, atque à summi boni luce longè repulsam, illuc redire non posse: & quia tamen sine Deo nolit esse, visibilem sibi aliquem Deum requirere. Quin & ij qui Philosophi petiti que præ aliis habebantur, cùm eos penderet confiteri simulacra muta esse deos, hanc, cur simulacra fingerent, causam afferebant: quòd per ea responderet ac reuelaretur Deus. Non enim posse inuisibile aliter cognosci, quam per eiusmodi signa atque teletas. Quamobrem liberator noster, huic volens infirmitati mederi, cùm in natura propria conspici non
 M   posset.

*Ioannis 1.**Cap. 2.**Cap. 13.**Atanasius contra gentiles.*

posset, cōspicuum sese ac visibilem in nostra præbuit
 vt humana errare non posset cogitatio, etiamsi more
 suo corporea palpitans, Deo suo membra figuramque
 tribueret. Procul erat quidem Deus à perditis, sed di-
 gnatione mirabili, hōminis susceptione propinquauit,
 Sublimis erat & immēsus, imbecillas hominum men-
 tes longo nimis interuallo exsuperans; sed exinanivit
 demisitque semetipsum, formam serui accipiens. Sub-
 tiliserat, neque percipi oculo nostro, quasi puluere car-
 nalis amoris obturato, poterat: ideoque Verbum caro
 factum est, & habitauit in nobis: & quam diuinitatis
 vbiq̄ue refulgentis lucem ferre inualida nostræ men-
 tis acies non valebat, hanc velamine palpabilis carnis
 obtexit. Obtulit nunc homini, vt ait Augustinus, in-
 firmitatē; seruauit purgato postea claritatem. Denique
 quia non potuit mundus nosse Deum ex magnificen-
 tissimo creationis opere, quod summa sapientiæ ratio-
 ne potentiaque constabat, ipsa sese sapientia conspi-
 cuam exhibuit, quo percipi ab ignaris facilius posset.
 Hoc nobis luculenter satis Baruch propheta declarat.
 Cū enim antea commemorasset mirāda opera Dei
 velut quōd ingentē spatiosissimumque terræ globum
 præpararit, eumque replevit quadrupedibus & bipe-
 dibus; quōd lumen & emittat & reuocet, & illi cum
 tremore obediat; quōd & cæli & stellæ & elementa ad-
 nutum illi vt conditori ac Domino obtemperent, &
 quæ iusserit exequātur promptissimè: Cū igitur qui
 hæc posset ac faceret, verum esse demonstrasset Deum,
 neque coli alium oportere; volens intelligi nobis humili-
 terpētibus atque ipsa quoque mente nimis abiectis,
 minimè ista ad contuendum suffecisse, subiunxit: Post
 hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus
 est. Deus ergo ille qui secundum Prophetę vaticinium
 magnus est & non habet finem, excelsus & immēsus,
 de quo etiam paulo post idem Propheta dicit, Hic est
 Deus

In Psalms. 58.

cap. 3.

Deus noster, & non æstimabitur alius ad eum: qui ad-
 inuenit omnem viam disciplinæ & dedit eam Iacob
 puero suo, & Israel dilecto suo: Ipse, inquam, in forma
 serui in qua minoratus est paulo minùs ab angelis, tan-
 ta se nobis vicinitate coniunxit & propinquauit acces-
 sitque, vt inter mortales mortalis ipse atque visibilis
 versaretur: rudiorum (vt sic dixerim) pietatis cognitio-
 nem sensibilibus nobis immittens. Luculentissimè ve-
 rò Isaias, quid humana postulet infirmitas, expressit
 cum sic est vaticinatus: Non faciet Dominus vltra à te
 auolare doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes
 præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post
 tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea: & non
 declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram. &
 contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & ve-
 stimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut im-
 mûditiam menstruatæ. Humanum genus, inquit Gre-
 gorius, Dominus in faciem monuit, quando in Para-
 diso condito homini atque libero arbitrio stanti quid
 facere, quidve non facere deberet, indixit. Sed homo
 in Dei faciem terga dedit, cum superbiens eius iussa
 contempsit. nec tamen superbientem Deus deseruit, qui
 ad reuocandum hominem, legem dedit, exhortantes
 angelos misit, in carne nostræ mortalitatis ipse appa-
 ruit. Ergo post tergum stans nos admonuit, qui ad re-
 cuperationem nos gratiæ, etiam contemptus vocauit.
 Hæc eo in loco Gregorius. In natura igitur nostræ si-
 mili, planissimè quis & qualis esset Deus, ostendit: ac
 per ea quæ percipi sensibus poterant, ad miniculum
 cæcutientibus, gradumque infirmis præbuit ad subli-
 miora contingenda. Quænam obsecro ad hominem
 maior esse Dei potuit accessio, quàm vt sese præberet
 non modò in opere suo intelligibilem, verum etiam in
 homine nostri simillimo visibilem atque tractabilem?
 qui quod de sua diuinitate aperta voce testificabatur,

Cyrrill lib. 1. in
 Ioan. cap. 9.

Cap. 30.

3. parte pasto-
 ralis, cap. 29.

M 2 hoc

hoc dignissimis Deo & operibus & motibus evidentissimè comprobavit: ad eumque modum ea quæ infirmitatis erant, diuinæ virtutis suæ significationibus temperavit, vt etiam inter ea quæ de nostra conditionis imbecillitate patiebatur, maiestatis latentis scintillæ collucerent, quæ tanquam subitò erigerent intuentium oculos, vt non obstante eo quod viderent, altius tamè aliquid de illo crederetur. Itaque ex muliere natus, in præsepio positus, & pannis inuolutus est. Magna hoc infirmitatis: sed stella novæ claritatis, & Magorum aduentus, maiestatem indicavit. Cùm nuptiis interesset, vinum cœpit deesse; communem hoc conditionem loquebatur: sed ex aqua vino facta, plus quàm hominem se esse monstravit. Quod à suo discipulo se querebatur tradendum, miseram hominis imbecillitatem declarabat: sed quod occultum discipuli propositum scire se mōstravit, posteaque & verbo quasi fulmineo quodam ictu deiecit quærētium ferocissimam turbam, diuini in homine spiritus iudiciū fuit. Quid maioris esse potuit infirmitatis, quàm crucis supplicio affici & mori? & tamen quis quantusque esset qui illa pateretur, Sol obscuratus, & petra scissæ testatæ sunt. Frequenter itaque variisque modis suæ nos maiestatis admonuit, ne mens intuentium discipulorum, magistri infirmitate deiecta, nihil de eo supra hominē aestimaret. Non enim consideratè Lactantius scripsit, ita Christum seruasse Deo fidem, vt nunquam se Deum esse dixerit, imperitè quoque illud, Si Deum se esse prædicasset, non id fuisset de vno Deo facere præconium: nec eius qui miserat, sed suum proprium gerere negotium. Prorsus etiam verbis suam diuinitatem aperuit: velut cùm dixit: Ego & Pater vnum sumus. ego in Patre, & Pater in me est. Ac rursus: Antequam Abraham fieret, ego sum. aliis quæ locis compluribus. vsque ad eò vt ipsi hoc quoque Pharisei deprehenderent,

*Libro de vera
sapietia, c. 14.*

Ioannis 10.

Ioannis 8.

rent, ac ferrent grauissimè: proptereaque persequerentur Christum, quemadmodum Euangelista testatur, *Ioannis 5.* quòd non modò Sabbathum violaret, verumetiam Patrem suum diceret esse Deum, æqualem se faciens Deo. Sic, inquit Cyrillus, sentire nos Christus de se docuit, cùm ait: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum. Ad hanc verò vocis prædicationem, & illustrissima virtutum, & stupenda planeque diuina miraculorum opera accessere: quibus se (quod verbis testabatur) Deum esse, qui solus opem ferre miseris & captiuis possit, confirmabat. Quo factum est, vt mirandis eius operibus excitati etiam homines barbari & inculti, ad eum transierint; seque illi, quæadmodum Isaias Propheta prædixerat, dederint, professiq. sint illud, quod apud eundem est Prophetam: Tantùm in te est Deus, & nõ est absque te Deus. Ac rursus: Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël saluator. Absconditus certè, tum quòd præteritis ætatibus mundo sese suasque opes quodam modo abscondisset, ignorari veram diuinitatem passus: tum quòd lucem habitat inaccessibilem, neque à vitariis & cæcis mortalibus adiri mente ac conspici, nisi illustrante ipso ac vires subministrante, possit. Postremò quia oculis corporeis obuius non est, sicuti Gentilium dij, sed tanquam latens in opere visibili atque absconditus; mentis est sedula contemplatione requirendus. Quo in studio ne parum imbecillitas humana proficeret, tandem carne assumpta patrisque in ea diuinis operibus, tanquam in oculos se nostros ingessit, vt quis & qualis esset Deus nosceremus. Ideoque cùm dixisset Dominus Moyse, Sic dices filiis Israël: Qui est, misit me ad vos: quoniam hoc non intelligebatur ab infirmis hominibus (Deus enim, vt est in seipso incommutabilis, cognosci à nobis non potest) iterum ait: Sic dices, Deus

7. 1. 1. 1.

Vide August.
Psalm. 134.
& in Canoni-
cam Iohannis.

Abraham, Deus Isaac & Iacob, in quibus viris totum
Israël semen intelligitur, non secundum carnem, sed
secundum fidem. Etenim ex hominibus sanctis, hu-
milibus, fidelibus, cognoscitur Deus: quos euidētibus
signis, sua protectione defendit. Vnde & Iohannes ait:
Qui est in charitate, hic nouit Deum, quia Deus cha-
ritas est. proinde qui nouit in se charitatem, hic Deum
nouit ex eo munere per quod Deo efficitur similis.
Dissimilitudo enim facit, ut Deum non nouimus, per
hoc verò facillimè cognoscimus, per quod Deo simi-
liores efficitur. Quid igitur aptius ad noscendum se-
quendumq̄ Deum, quam Dei filius, homo factus, in
eaque natura Deo simillimus, propter excellentem
modis omnibus charitatem?

CAPVT IIII.

7. 1. 1. 1.

Athanasius.

Testimoniis veterum superioris capituli doctrina comprobatur.

NE verò tantis de rebus rationes ipsi finxisse, ac
prout nostra ferebat opinio, cōmenti aliquid esse
videamur; libet veterum quoq̄ testimonia subiungere,
quibus illa hauriuntur. Scribit igitur Athanasius in eo
libro qui est de incarnatione Verbi, hunc in modum:
Quoniam verò & idolorum vesanus cultus, & impie-
tas lactilega, orbem continebat vniuersum, Deique
cognitio occulta erat: quisnam oro debuit orbem do-
cere de Patre? num homo? At homini possibile nō erat
orbem omnem peruagari, cū nec per naturam ad
tantum sufficeret cursum, nec dignus cui de re tanta
crederetur haberi posset, neque aduersus fraudes atq̄
fallacias per se quiret obfistere. Cunctis quippe per-
culsis animo, ac diabolica deceptione & idolorum va-
nitate turbatis; quomodo possibile fuit humanam
mentem atque animum, persuadendo ad fidem incli-
nare eius qui conspicuus oculis esse nō posset? Quem
verò quisque non videt, quo pacto is aliquem in tanta
gerum